

**ПРИЙОМИ СТИЛІСТИКИ ХУДОЖНЬОГО ПРОСТОРУ
СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ, СКЛАДНОСТІ ТА
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ**

Сога Л. В.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

В статті розглядається низка стилістичних прийомів в англійській мові, що грають серйозну роль у формуванні образу художнього твору, надають форму і «висвічують» сам зміст. Також, автор статті простежує підбір можливих та конкретних одиниць перекладу, для кожного з розглянутих випадків, мовну передачу та інтерпретацію письмового тексту з однієї мови на іншу.

Ключові слова: художні твори, прийоми, одиниці, слова і вирази, текст, перекладач, словосполучення, інформація, стилістика, елементи, мовні засоби.

Сога Л.В. Приемы стилистики художественного пространства современного английского языка, сложности и особенности перевода / ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды», Украина, Переяслав-Хмельницкий.

В статье рассматривается ряд стилистических приемов в английском языке, которые играют значительную роль в формировании образа художественного произведения, то есть придают форму и «высвечивают» само содержание. Также, автор статьи прослеживает подбор возможных и конкретных единиц перевода, для каждого из рассмотренных случаев, языковую передачу и интерпретацию письменного текста с одного языка на другой.

Ключевые слова: художественные произведения, приемы, единицы, слова и выражения, текст, переводчик, словосочетание, информация, стилистика, элементы, языковые средства.

Soga L.V. Receptions style art space of modern English language, complexity, and especially translation / DVNZ «Pereyaslav-Khmelnytsky State Pedagogical University named Gregory Skovoroda», Ukraine, Pereyaslav-Khmelnytsky.

The article discusses a number of stylistic devices in English, which play a significant role in shaping the image of a work of art, that is shaped and «highlight» the content itself. Also, the author traces the possible selection and specific translation units, for each of the above cases, the transfer of language and interpretation of written text from one language to another.

Keywords: artistic works, techniques, units of speech and expression, the text, the translator, the phrase, information, style, elements, language tools.

Вступ. Одну і ту ж саму інформацію можна подати по різному, використовуючи різні прийоми стилістики англійської мови. При цьому від одних і тих самих, слів, буде отримано зовсім різне враження. Як з цього приводу говорив великий Свіфт «Proper words in proper places» – потрібному слову – потрібне місце. Розглянемо основні стилі, що використовуються носіями англійської мови.

«Обличчя» будь-якої мови – художні тексти. Практично всі, хто вивчають інші мови, починають спілкування саме з художньої літератури. Хоча літературні прийоми, які використовуються кожним автором, різні, але можна виокремити основні елементи художньої стилістики англійської мови. Художній текст не описує реальних конкретних фактів, як текст науковий або публіцистичний, хоча називає явища і предмети тими ж мовними засобами. Проте, художній текст як особливий вид комунікативної діяльності людини має свою специфіку. Ув'язнена у ньому художньо-естетична інформація обумовлює особливий відбір засобів і прийомів, націлених на доведення до читача цієї інформації, її розкриття.

Мета статті. Звертаючись до смислової структури художнього тексту, необхідним є розкриття деяких універсальних понять, які в тому чи іншому поєднанні практично називаються в усіх дослідженнях, присвячених лінгвістичному та літературознавчим аспектам тексту сучасної англійської мови, дають можливість читачеві не тільки орієнтуватися в поетичному світі художнього твору, але і правильно декодувати при перекладі зашифровану в тексті картину світу автора і, таким чином, дозволяють художньому тексту здійснювати одну з найважливіших завдань мистецтва – бути «засобом пізнання і, в першу чергу, пізнання людини».

У тексті, як і в інших мовних одиницях, форма і зміст єдині. Всі елементи мовної форми художнього твору є засобом втілення образів, в яких і відображається дійсність у мистецтві. Важливим є те, що в художньому тексті може не бути «образних», метафоричних слів і виразів, які самі по собі є експресивними або стилістично забарвленими, але, тим не менш, мова буде образна, так як вона щось зображує і викликає переживання. На думку Д.М. Шмельова, по-перше, дослідження художнього мовлення має вестися в загальному руслі дослідження стилю твору, коли його «мова» вивчається як одна із складових частин художньої форми твору. Тоді у завдання дослідника входить встановлення того, як самі різні елементи мови набувають образність та експресивність, стаючи засобом вираження художнього змісту. По-друге, аналіз «язика» художньої літератури може бути спрямований і на з'ясування того, як виражальні засоби самої мови використовуються письменником під час «словесному оформленні» художнього образу [1].

У кожного автора є свої прийоми, за допомогою яких він додає мові героїв образності і акцентує увагу читача на емоціях персонажів. Інша важлива риса художньої літератури – те, що автор змушений поєднувати відразу дві частини оповідання – те, що він говорить сам і те, що говорять персонажі.

Дуже часто при цьому відбувається і змішання двох різних стилів – літературного, яким ведеться монолог автора, і розмовного, яким говорять

герої. Нарешті, автори дуже часто надають словам, використуваним в тексті дещо інший сенс за допомогою контексту або логічних зв'язок. Все це робить художній стиль несхожим на будь-який інший.

Текст художнього твору служить естетичним, розважальним, виховним і іншим цілям. Зображуючи вигадані події і вигадані світи за подібністю з реальними, художні тексти встановлюють аналогією з відомою нам дійсністю. Слова та фрази у художньому тексті, утворюючи подобу повідомлення, володіють при цьому так звану поліфункціональність. Оскільки процеси в реальності багатомірні, то свідомість людини, що сприймає текст, добудовує ці відносини і в світі вигаданому. Це допомагає тлумачити поведінку літературних персонажів, ґрунтуючись на власному життєвому досвіді, крім того, відбувається проектування своїх уявлень, почуттів, переживань на художні образи. У зв'язку з цим герої, епізоди, деталі тексту асоціативно наділяються символічним, ідеологічним, психологічним чи іншим значенням.

Очевидно, що сприйняття художнього тексту представляє собою певний інтелектуальний і психологічний процес. В.П. Белянін вписує художній текст в складну систему: «дійсність – свідомість – модель світу – мова – автор – текст – читач – проекція» [2].

Зміст художнього тексту може бути представлено як відображення деякого фрагмента дійсності, даного в авторському описі у формі ситуації. Категорія ситуації значуща не тільки для процесу породження тексту, але й для усвідомлення того, як відбувається його сприйняття. Читач розуміє текст у тому випадку, якщо йому зрозуміла ситуація, про яку йде мова.

Сенс художнього тексту є важливим об'єктом вивчення. Дж. Каллер робить цікаве і точне узагальнення, що стосується дискусій про визначення змісту твору: «Сенс твору не в тому, що було на думці у його автора в певний момент; це не просто характеристика тексту і не тільки досвід читача» [3].

Говорячи про особливості художнього тексту і його розумінні, необхідно порушити питання про співвідношення понять «текст» і «вір». У

більшості літературознавчих робіт дані поняття не розмежовуються. У тому випадку, якщо виникає необхідність їх розрізнення, відштовхуються від ознак тексту. Твір зазвичай трактується як складний зміст, що виростає з тексту.

Яким би не був конкретний характер лінійного твору, його змістово-фактуальної інформації, автор завжди підпорядковує його вираженню головної ідеї твору, для втілення якої й існує сам твір. Сформульована ідея твору є його концептом, який виступає визначальною категорією тексту.

Концепт художнього твору виявляється в різних пластах художнього тексту, його інформативного тла. Перший розгортається лінійно, і для його позначення застосовують термін змістово-фактуальна інформація, що перебуває на поверхні твору і легко виявляється, на відміну від глибинного пласту – концептуальної інформації. Перший рівень відповідає на питання що відбувається у творі? і формує його тему; другий пласт мотивує перебіг подій, дає відповідь на питання з якою метою все відбувається? і формує ідею твору. Звідси й випливає, що інформативність, виступаючи текстовою категорією, щодо художнього тексту повинна позначатися як категорія гетерогенна багатоканальна, яка, попри свою неоднорідність і неодновимірність, спрямована на розкриття концепта твору.

Підпорядкованість локальних і визначальних функцій реалізації основного завдання забезпечує взаємозв'язок і взаємодію поверхневого і глибинного пластів інформації і засвідчує системність художнього тексту. Особливістю цієї системи є її закритий і цілісний характер. На відміну від мови, одиниці якої перебувають у постійному русі на шляху від виникнення до зникнення, і яка постійно поповнюється новими і втрачає використані ресурси, система художнього тексту суворо регламентована у часі та просторі. Жоден з її складників не підлягає подальшому розвитку, заміні або втраті. Наявність декількох чорнових варіантів одного твору не означає відкритості системи або наявності між ними інваріантних/варіантних

стосунків, але засвідчує складний шлях становлення того єдиного тексту, який буде кінцевим, остаточним і набуде канонічності.

У художньому тексті творча фантазія творить художнє ціле, веде до формування образів і символів – конкретних і разом з тим багатозначних. Художній стиль мовлення характеризується не тільки образністю, але й цінністю, і перед перекладачем художнього твору стоїть непросте завдання донести тонкі смисли, відтінки тексту. Перекладач повинен досконало володіти рідною мовою, тобто бути справжнім майстром слова.

При перекладі однієї з найскладніших проблем є подолання культурних бар'єрів. Це пов'язано з відмінностями в картинах світу, що існують у різних народів. Під терміном «картина світу» ми розуміємо «вихідний глобальний образ світу, що лежить в основі світобачення людини, репрезентує сутнісні властивості світу і є глобальним результатом всієї духовної активності людини», вона, картина світу, «не є дзеркальне відображення світу, і не відкрите «вікно» в світ, а саме інтерпретація, акт світорозуміння. Вона залежить від призми, через яку здійснюється світобачення» [4, с. 27].

На газетну стилістику накладає свій відтінок стиль, в якому традиційно працюють журналісти в англomовних країнах. Дуже часто зустрічаються імена власні, назви установ, числівники, дати – загалом, газетна традиція передбачає активне використання ілюстративних фактів і посилань на авторитети. Крім того, англomовні журналісти часто дивно використовують часи, часто дозволяють собі грати з порядком слів. В цілому, газетна стилістика швидше раціональна, ніж емоційна. У пропозиції «Jumped-up trash – that's what she was – and showed it!» Словосполучення «and showed it» «пропонуються варіанти перекладу «І не соромилася показувати це!» і «і це відразу впадало в очі!» [5].

У науковій стилістиці навпаки, переважає чіткий порядок слів, іменні конструкції переважають над дієслівними, звичайний пасивний стан і неособисті форми дієслів, не використовуються вигуки. В цілому наукова

стилістика дуже формальна, схильна до максимально точних обертів і активно використовує спеціальні терміни.

У стилістиці, яка використовується для документів, виділяють три види – офіційний, діловий і юридичний. Всі вони характеризуються активним використанням герундія, інфінітива, пасивної форми.

Висновки. Отже, при перекладі творів різного жанру важливо спочатку ознайомитися з усім текстом, зробити попередній аналіз, вичленувати відрізки тексту, що несуть ключову інформацію, яка допомагає розкриттю таємниць, і приділити даними відрізкам найбільшу увагу. Для цього необхідний дискурс-аналіз, тому що він дозволяє перекладачеві краще розібратися в тонких відтінках смислів, закладених в тексті. При дискурс-аналізі відбувається розподіл деякого відрізка тексту на смислові групи, виділяється ініціатор бесіди, визначаються фрейми, уточнюється мета бесіди, вичленяється експліцитно й імпліцитно інформація, враховуються соціокультурні особливості оригіналу.

Література:

1. Шмельов Д.М. Слово і образ. / Д.М. Шмельов. – М., 1964. – С. 38.
2. Беянин В.П. Художественный текст и психология личности / В.П. Беянин – М., 1985. – С. 24.
3. Каллер Дж. Теория литературы. Краткое введение / Дж. Каллер. – М., 2006. – С. 76.
4. Постовалова, В.И. Картина мира в жизнедеятельности человека / В.И. Постовалова // Роль человеческого фактора в языке: язык и картина мира / Б.А. Серебренников, Е.С. Кубрякова, В.И. Постовалова и др. – М.: Наука, 1988. – С. 8-69.
5. Голиков Ж.А. Перевод с английского на русский = Learn to Translate by Translating from English into Russian: Учеб. Пособие / Ж.А. Голикова. – М.: Новое знание, 2003. – 387 с.

References:

1. *Shmeljov D.M. Slovo i obraz. / D.M. Shmeljov. – M., 1964. – S. 38.*
2. *Beljanyn V.P. Khudozhestvennyj tekst y psykholohyja lychnosty / V.P. Beljanyn – M., 1985. – S. 24.*
3. *Kaller Dzh. Teoryja lyteratury. Kratkoe vvedenye / Dzh. Kaller. – M., 2006. – S. 76.*
4. *Postovalova V.Y. Kartyna myra v zhyznedejateljnosty cheloveka / V.Y. Postovalova // Rolj chelovecheskogho faktora v jazyke: jazyk y kartyna myra / B.A. Serebrennykov, E.S. Kubrjakova, V.Y. Postovalova y dr. – M.: Nauka, 1988. – S. 8-69.*
5. *Gholykov Zh. A. Perevod s anghlyjskogho na rusjkyj = Learn to Translate by Translating from English into Russian: Ucheb. Posobyje / Zh.A. Gholykova. – M.: Novoe znanye, 2003. – 387 s.*